

2.2 Планування обсягів транспортної продукції

Для визначення обсягів транспортної продукції по кожному підприємству автомобільного транспорту, по галузі і народному господарству в цілому використовуються різні методи.

По галузі та народному господарству використовуються *балансовий метод* і *метод розрахунків за питомими нормативам*.

Балансовий метод планування полягає у визначенні обсягу перевезень та вантажообігу на основі даних про виробництво та споживання продукції окремими галузями народного господарства, економічними районами чи областями.

Зіставленням обсягу продукції, що виробляється і споживається, визначає її надлишок, який підлягає вивезенню в інші райони області, або нестачу, що вказує на необхідність ввезення цієї продукції з інших місць. На основі цих даних складається транспортний баланс.

На підставі цих даних складається *транспортний баланс* (рис. 2.2).

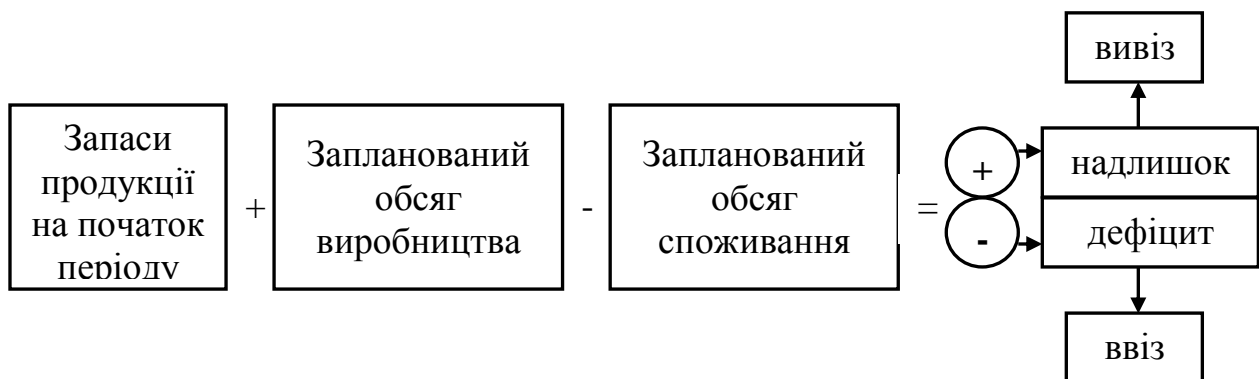

Рисунок 2.2 – Основний принцип складання транспортного балансу

У прибутковій частині транспортного балансу міститься продукція (ресурс вантажу), що складається з перехідних залишків, запасів на початок планового періоду та плану виробництва чи видобутку цієї продукції в майбутньому.

У витратній частині балансу відбиваються обсяги використання продукції в районі (місцеве споживання та залишки, що переходять на кінець запланованого періоду).

Основою розробки транспортного балансу є матеріальні баланси, які складаються за окремими видами продукції в натуральних одиницях вимірювання. Матеріальні баланси складаються з двох частин: одна частина відтворює ресурси, інша – їх розподіл.

На автотранспортних підприємствах матеріальні баланси (МБ) складаються за такою формулою:

$$M_{\text{пр}} + M_{\text{нт}} + M_{\text{ре}} + H_{\text{вк.р}} + B_{\text{зк.р}} = MP_{\text{пл}} + HB_{\text{пр}} + B_{\text{зп.р}} + B_{\text{рм.р}} \quad (2.2)$$

де $M_{\text{пр}}$ - потреба в матеріальних ресурсах на виробничу програму;

$M_{\text{нт}}$ – потреба в матеріалах на впровадження нової техніки;

$M_{\text{ре}}$ – потреба в матеріалах на ремонтно-експлуатаційні та інші потреби;

$H_{\text{вк.р}}$ – незавершене виробництво на кінець року;

$B_{\text{зк.р}}$ – виробничі запаси на кінець року;

$MP_{\text{пл}}$ – фонди та матеріальні ресурси, необхідні на запланований рік;

$HB_{\text{пр}}$ – незавершене виробництво на початок року;

$B_{\text{зп.р}}$ – виробничі запаси на початок року;

$B_{\text{рм.р}}$ – мобілізація внутрішніх резервів виробництва за рахунок покращення використання матеріальних ресурсів в плановому році.

Метод визначення перевезень вантажів за *питомими нормативами* (метод розрахунків на вимірювач) оснований на залежності між виробництвом у різних галузях народного господарства та обсягами перевезень вантажів, необхідних для виготовлення цієї продукції, тобто на залежності між валовою продукцією (у грн.) окремих галузей народного господарства (промисловості, сільського господарства, будівництва, торгівлі) і відповідним обсягом перевезень у натуральному вираженні. Інакше кажучи, визначаються обсяг перевезень та вантажообіг, що припадає на 1 млн. грн. валової продукції промисловості та сільського господарства, 1 млн. грн. будівельно-монтажних робіт чи 1 млн. грн. товарообігу торгівлі.

Інакше кажучи, визначається обсяг перевезень і вантажообіг, який припадає на 1 млн. грн. валової продукції по галузях народного господарства (*питомий норматив*):

$$H_Q = \frac{Q_{\text{факт}}}{\text{ВП}_{\text{факт}}} \quad \text{або} \quad H_P = \frac{P_{\text{факт}}}{\text{ВП}_{\text{факт}}}, \quad (2.3)$$

де $Q_{\text{факт}}$ – фактичний обсяг перевезення вантажів, виконаний у базовому році підприємством автомобільного транспорту по галузі;

$P_{\text{факт}}$ – фактичний вантажообіг, виконаний у базовому році підприємством автомобільного транспорту по даній галузі;

$ВП_{\text{факт}}$ – фактична валова продукція галузі.

Плановий обсяг перевезення вантажів і вантажообіг визначаються як добуток розрахованого за питомого нормативу та запланованого річного обсягу випуску валової продукції галузі:

$$Q_{\text{план}} = N_Q \cdot ВП_{\text{план}} \text{ або } P_{\text{план}} = N_P \cdot ВП_{\text{план}}, \quad (2.4)$$

де $ВП_{\text{план}}$ – запланований на наступний період обсяг валової продукції галузі.

У сучасних умовах на підприємствах автомобільного транспорту для планування експлуатації рухомого складу найчастіше використовується *метод прямого техніко-економічного розрахунку*, який полягає у визначенні можливого обсягу перевезень вантажів і пасажирів, вантажообігу та пасажирообігу на основі наявності парку рухомого складу та рівня техніко-експлуатаційних показників його використання, що визначається виходячи з провідного досвіду експлуатації автомобілів, критичного аналізу досягнутих результатів та оцінки ефективності організаційно-технічних заходів.

Згідно методу прямого техніко-економічного розрахунку *обсяг перевезення вантажів (Q)* визначається за формулою

$$Q = \sum W_{Q_i} \cdot A_{\text{об}_i} \cdot q_{\text{н}_i}, \quad (2.5)$$

де W_{Q_i} – виробіток на одну облікову авто-тонну i -го автомобіля;

$A_{\text{об}_i}$ – облікова кількість автомобілів i -ої марки;

$q_{\text{н}_i}$ – номінальна вантажопідйомність i -ої марки автомобіля.